

Використані джерела:

1. Азаркин Н. М., Завьялов Ю. С., Мартышин О. В. История политических и правовых учений : [учебник для вузов] / под ред. О. В. Мартышина. – М., 2004. – 380 с.
2. Антология мировой правовой мысли : в 5 т. – М., 1999. – Т. 3: Европа. Америка: XIX–XX вв. – 862 с.
3. Заєць А. П. Праворозуміння // Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К., 2006. – 233 с.
4. Мицкевич А. В. Общее “нормативное” понятие права и его место в марксистском правопонимании / А. В. Мицкевич // Советское государство и право. – 1988. – № 6. – С. 11-12.
5. Нерсесянц В. С. Философия права : [учебник для вузов]. – М., 2001. – 593 с.
6. Рабінович П. М. Праворозуміння “природне” та “легістське”: неминучість співіснування / П. М. Рабінович // Право України. – 2009. – № 3. – С. 65-66.
7. Цвік М. Про сучасне праворозуміння / М. Цвік // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4. – С. 3-5.
8. Чистое учение о праве Ганса Кельзена // ИНИОН АН СССР. – М., 1987. – Вып. 1. – С. 51-52.

Луцкий Р. П. Сущность современного правопонимания: позитивистский подход.

Актуальной проблемой в отрасли юриспруденции является определение сущности и содержания такой категории как правопонимание. Этот вопрос нуждается в последующем развитии и совершенствовании. Данная проблема играет значительную роль и вызывает большой интерес в современном обществе.

Ключевые слова: общество, государство, позитивизм, позитивное право, естественное право.

Lutsky R. P. Essence of modern pravorozuminnya: positive approach.

The actuality of the problem in the sphere of jurisprudence is determination essence and maintenance of such category as pravorozuminnya. This question needs subsequent development and perfection. This problem plays a considerable role and causes large interest in modern society.

Keywords: society, state, positivism, positive right, absolute law.

Мазан Л. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЇ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У ЧАСІ**

Аналізуються основні методологічні підходи до даного дослідження, дається визначення прийомів, які використовуються в процесі аналізу дії нормативно-правових актів у часі.

Ключові слова: нормативно-правовий акт, методологія, методологічний підхід, метод, дослідження.

Не так давно, на рубежі 90-х років ХХ століття, для правознавця сутність та зміст радянської теорії права здавався визначеним, у будь якому разі в основних своїх рисах. Результатом довготривалого пошуку вихідних засад права стало формування основних догм. Проте, на сьогодні, на наш погляд, цей пошук не є завершеним. Безумовно, ми не можемо відмовлятися від соціально-правового досвіду, всього того, що повинно працювати і працює на вдосконалення правового життя. Адже, правове життя – це

юридична сторона життя суспільства, яку утворюють нормативні правові акти і правовідносини, це один із найважливіших різновидів соціальних актів та зв'язків [1, с. 8].

Однак, якщо піддати аналізу спрямування теоретичного пошуку, виявиться цікава обставина: сьогодні цей пошук в більшості торкається не конкретних державно-правових закономірностей, а абстрактніших проблем, пов'язаних, насамперед, з поняттям права і методологією правових досліджень. Щодо методології, то її роль у вивченні державно-правових закономірностей не потребує спеціального роз'яснення: без надійних і ефективних дослідницьких методів можливі пропозиції, здогади, але не достовірні і науково обгрунтовані висновки [2, с. 15].

Світ не стоїть на місці, життя крокує вперед, разом з цим і наука намагається не відставати від реалій сьогодення. Та, нажаль, ми не можемо стверджувати, що всі правові проблеми, які виникають, завжди перебувають у полі зору науковців. Тому, постійно є актуальною необхідність у пошуку дослідницьких підходів, які допомогли б розкрити сутність того чи іншого явища.

Окрім наукове юридичне дослідження є основною формою набуття знань про державно-правові явища, що вивчає за допомогою дослідницьких наукових процедур конкретні їх властивості, зв'язки, взаємодію [3, с. 67]. Потенціал науки права повинен працювати на становлення України, як правової демократичної держави, на формування громадянського суспільства. А це залежить від того, яким методологічним арсеналом суспільство володіє, які конкретні методи застосовує для аналізу відповідних інститутів права [4, с. 3]. Не викликає сумнівів те, що приведення самої науки у відповідність із реаліями сьогодення потребує, в першу чергу, її методологічного переозброєння, що слугує необхідною передумовою об'єктивного пізнання сучасних державно-правових явищ. Як слушно зауважують М. С. Кельман та О. Г. Мурашин, перехід від уніфікованої, єдино дозволеної, "одержавленої" методології до різноманітних методологічних засад, парадигм, підходів так чи інакше відбувається. Демонополізація, тобто "роздержавлення", методології – беззаперечно, плідний процес, який збагачує, демократизує пошуки істини, вивільняє та стимулює дослідницьку енергію, дозволяє повніше і всебічніше досягнути предмет цієї науки – специфічні державно-правові закономірності [5, с. 18]. Відповідно, що за таких умов наукове обгрунтування стає обов'язковою умовою ефективності державних рішень при врегулюванні суспільних відносин. Тому, наука, як своєрідний, цілісний та самостійний спосіб пізнання є необхідним важелем державотворення та правотворення.

Науково-теоретичне значення поняття дії нормативно-правових актів у часі вимагає чіткого уявлення про те, яким чином вона здійснюється, чи ефективно функціонує та регулює відносини в суспільстві. При цьому, відчувається потреба у виробленні системи категорій і понять, які б слугували методологічною основою при дослідженні дії нормативно-правових актів у часі в правовій реальності. Це вимагає певної методології, що є не тільки підґрунтям для правильного сприйняття, розуміння феномену дії нормативно-правових актів у часі, а й визначає шлях пізнання тих специфічних закономірностей, особливостей, парадигм, що складають процес функціонування нормативно-правових актів у суспільстві. Проблемним питанням

методології юридичних досліджень присвячені фундаментальні праці Д. А. Керімова, В. Д. Бабкіна, С. Д. Гусарева, М. І. Козюбри, О. Д. Тихомирова, В. М. Сирих, Л. В. Петрової, М. С. Кельмана та інших.

Ефективна дія нормативно-правових актів у часі впливає майже на всі сфери суспільного життя, є запорукою правового регулювання в державі, що зумовлює важливість наукового пізнання феномену дії нормативно-правових актів у часі. В процесі нашого дослідження ми переслідуюмо мету, основою якої є отримання глибоких ґрунтовних знань та оволодіння новою інформацією про дію нормативно-правових актів у часі. Головним елементом такої теорії пізнання є методологія, яка забезпечує всебічність отримання інформації, визначає змістовність одержаних результатів дослідження. Як вдало зазначає відомий російський методолог Д. А. Керімов, методологія являє собою не лише систему методів, але й вчення про них, не лише певну світоглядну позицію дослідження, але й всезагальні теоретичні принципи, не лише загальнонаукові, але й приватнонаукові методи пізнання. Саме в силу органічної взаємопов'язаності та взаємопроникнення всіх цих компонентів методологія є інтегральним керівництвом в науковому пізнанні і пізнавальним стрижнем будь якого дослідження [6, с. 85].

Методологія – це мислення, звернене у середину себе. Вона виступає, як зворотна логіка, завдяки якій удосконалюється пізнавальна логіка і організація дослідницького процесу, відпрацьовується її інструментарій. Але зворотна логіка методологічного пошуку не є, як правило, творцем самих досліджуваних об'єктів, явищ і процесів, а прямо і безпосередньо впливає з первинної (об'єктивної) логіки реально існуючих об'єктів, явищ і процесів, що розвиваються. Тому методологія виступає провідною ланкою дослідницьких процесів [4, с. 5].

Методологічною основою загальнотеоретичного дослідження дії нормативно-правових актів у часі є загальні теоретичні принципи наукового пізнання, дослідницькі підходи, система методів, способів. Проте, досі не розроблено науково обґрунтованої методології дослідження дії нормативно-правових актів у часі, яка б дала змогу систематизувати наукові погляди щодо поняття “дія нормативно-правових актів”, його співвідношення з дією права, особливостей дії нормативно-правових актів у часі, тощо.

Розвиваючи думку, необхідно звернути увагу на зауваження О. В. Розгон, яка зазначає, що відсутність потужної методологічної бази призводить до безперервних змін прийнятих законів і постанов. Законодавці змушені постійно оглядатися назад, а чи не завалиться споруда з прийнятих ними законопроектів, яку вони будують, під тягарем власних надбудов. Навіть прийняті українським Парламентом часто не набувають чинності або їх дія призупиняється, а в тексти легітимних, офіційно опублікованих документів вносяться зміни ще до набуття ними чинності [7, с. 102]. Це знову ж таки свідчить про необхідність подальшого опрацювання концептуальних теоретичних та методологічних засад теорії дії нормативно-правових актів у часі.

Дивлячись через призму методології, можна сказати, що порядок функціонування приписів нормативно-правових актів є складним, різноманітним за змістом та внутрішньо суперечливим явищем. Враховуючи те, що визначення цілей державного регулювання спрямоване на інтеграцію України до Європейського Союзу,

адаптацію національного права до законодавства Європейського Союзу, в правотворчому процесі та процесі реалізації норм права виникають певні суперечності. Першоосною діяльності законодавчого органу є визначення доцільності правового регулювання тих чи інших суспільних відносин за допомогою відповідних нормативно-правових актів. Тому, не менш важливим є оволодіння методологічними засадами права і законотворчості, що дасть можливість подолати труднощі у визначенні необхідного моменту введення в дію, припинення чи призупинення дії нормативно-правових актів, внесення змін і доповнень до вже існуючих нормативно-правових актів.

Методологічне значення темпорального виміру правової реальності обумовлене тим, що право, як і будь який соціальний феномен, має нерозривний зв'язок з часом у різних його формах. Необхідність дослідження таких зв'язків виявляється у всій системі юриспруденції, зокрема у філософії права і соціології права [8, с. 175].

Разом із тим, тенденції гуманізації та демократизації, що спостерігаються в розвитку правової доктрини України, зумовили необхідність переосмислення не тільки поняття власне права, а й усіх форм його прояву, сфер та рівнів існування [9, с. 28]. У свою чергу, це обумовлює потребу перегляду й методологічних засад вивчення дії нормативно-правових актів у часі і методологічних підходів до її трактування в юридичній науці.

При цьому слід зауважити, що в сучасній філософії та методології науки поняття "проблема" характеризує особливий вимір процесу розуміння певного об'єкта та визначається як складне теоретичне чи практичне питання, що потребує вивчення або вирішення. Як вдало відмічає С. Д. Гусарєв, проблеми виникають тільки перед дослідником, і тільки він у змозі їх формулювати, шукати шляхи до вирішення та вирішувати їх [3, с. 56].

Методологічний рівень дослідження зазначених проблем пов'язаний з формуванням методології сучасної юридичної науки в Україні. Теорія дії нормативно-правових актів у часі є складовою правової науки, тому загальна тенденція змін методологічних акцентів в юриспруденції торкнулася й цього поняття.

Варто зауважити, що вивчення будь якої юридичної проблеми тільки тоді може претендувати на істину, коли воно здійснюється за допомогою правильно обраної методології. Враховуючи цей загальний підхід до наукового пошуку, потрібно взяти до уваги те, що окремі питання вимагають більш методологічно вираженого відношення до їх розроблення [10, с. 19].

Методологічний підхід містить в собі різноманітні наукові знання і методи, певним чином пов'язані між собою, які можна розділити на предметні (змістовні) і безпосередньо методологічні. При цьому, серед компонентів методологічного підходу один чи декілька являються домінуючими, а всі інші підпорядковані їм, залежні від них, носять допоміжний інструментальний характер [11, с. 256]. Таким чином, необхідно виокремити та проаналізувати основні методологічні підходи до інтерпретації дії нормативно-правових актів у час, які сформувалися у правознавстві.

Розпочнемо з висвітлення історичного підходу, який передбачає вивчення історії дії нормативно-правових актів у часі, як складової їх прояву, з'ясування історичних фактів, відтворення історичного процесу, який розкриває закономірності їх розвитку.

Історичний підхід допомагає відстежити динаміку розвитку процесу дії нормативно-правових актів у часі на різних етапах державотворення, що виявляє внутрішні і зовнішні зв'язки, закономірності та суперечності часової характеристики дії нормативно-правових актів.

З еволюцією людства право постійно трансформується, набирає нових форм. Не можливо не погодитись з Ж. Л. Бержелем, що право видозмінюється з плином часу і юридичний порядок даної країни перебуває в стані постійної мутації. Перманентна мутабельність права, його відносність в часі – така одна з його основних характерних рис. Однак, у зв'язку з еволюцією права, що передбачає модифікацію чи зникнення окремих норм і втручання нових правил, виникає проблема сфери застосування закону в часі [12, с. 198].

Таким чином, історичний підхід дає можливість вивчити дію нормативно-правових актів у часі, виявити особливості формування та розвитку процесу дії нормативно-правових актів у хронологічній послідовності, що дає змогу розкрити логіку і закономірності розвитку системи нормативно-правових актів.

Грунтуючись на принципі єдності історичного і логічного, зазначимо, що історичне дослідження дії нормативно-правових актів у часі розкриває головні риси їх історичної еволюції, логічне дозволяє встановити час виникнення, розвитку та функціонування нормативно-правових актів, відмежувати нормативно-правові акти від звичаїв. В основі логічного лежить історичне; історичне пронизує логічне, не тільки взаємодіє з ним, але і проникає в нього, в логічній формі відображається історичний зміст явища, логічне дослідження права розкриває історичну повторюваність його явищ і процесів, їх загальні принципи руху і розвитку, виявляє загальні тенденції їх еволюції [6, с. 110-111].

Використовуючи логічний підхід, за допомогою законів формальної логіки ми маємо можливість з'ясувати особливості структури та дії нормативно-правових актів у часі, виявити зв'язки між нормативно-правовими актами, а також проблеми правового регулювання, вирішення яких відбувається шляхом функціонування нормативно-правових актів у суспільстві.

Бурхливий розвиток юридичної науки в сучасній Україні викликав зміни в методології юридичної науки, відходу її від застарілих наукових догм, зокрема це стосується й застосування антропологічного підходу, який ще називають персональним. Враховуючи те, що стан методології правознавства визначають потреби, що виникають в соціальному середовищі, а правотворчий процес це справа рук людських, усвідомлення сутності правових норм є неможливим без розуміння природи та потреб людини в усіх проявах.

Відповідно до того, що нормативно-правові акти здійснюють регулятивний вплив на суспільні відносини та враховуючи те, що реалізація правових норм забезпечує процес регулювання суспільних відносин у напрямку сприятливому для людини і всього суспільства, звернення науки до людських цінностей, зумовлює прийняття нормативно-правових актів, які покликані забезпечувати гідні умови життя людини, не зазіхаючи на її права та свободи.

Висновки правової антропології становлять цінність для правотворчої діяльності, оскільки надають можливість скласти уявлення про людину, визначаючи її соціальну

цінність, що сприятиме гармонізації правотворчої діяльності [13, с. 14]. В науково-прикладному плані антропологічний підхід необхідний для законодавця при проведенні антропологічної експертизи законопроектів і всього законодавства, його використання є необхідною передумовою налагодження зв'язків між державою та людьми. Антропологічні знання становлять певну цінність для сучасного механізму дії нормативно-правових актів у часі, оскільки антропология виступає важливим фактором раціоналізації та ідеологізації культури.

Властивий аналітичній юриспруденції герменевтичний підхід до вивчення дії нормативно-правових актів у часі дає можливість тлумачити та інтерпретувати дію нормативно-правових актів у певний період часу. Однак, герменевтика є не тільки теорією, яка пояснює процес та умови розуміння зазначеного процесу, але й методологією, вченням про "операції", які потрібно вчинити для ефективного розуміння дії нормативно-правових актів у часі.

Виходячи з міркувань Н. М. Пархоменко, можна сказати, що герменевтичний підхід дає можливість уявити нормативно-правові акти у вигляді взаємодії суб'єктів суспільних відносин з приводу створення норм права, що зводиться до розумово-речової діяльності. Така суспільна взаємодія має структуру, яка по суті, є структурою суспільних відносин, що, у свою чергу, мають вигляд суспільно-інформаційних процесів. Уся правотворча діяльність і її результати уявляються у вигляді структурної інформаційно-речової взаємодії [13, с. 15].

Актуальним щодо дослідження дії нормативно-правових актів у часі є ціннісний (аксіологічний) підхід, який на думку С. Д. Гусарева, ґрунтується на низці філософсько-соціологічних концепцій. Згідно з ним людські діяння можна осмислити лише у співвідношенні з цінностями (благами), якими визначаються норми і цілі поведінки людей. У правознавстві цей підхід використовують при дослідженні цінності права, правової культури, суспільної значущості (суспільної корисності й суспільної безпеки) діянь у сфері дії права [3, с. 73]. Тому, завдяки ціннісному підходу оцінку змісту й ефективності дії нормативно-правових актів у часі можна здійснювати з позицій загальнолюдських інтересів і потреб, тих світоглядних ідеалів і моральних норм, які є спільними для всього людства. Зокрема, як зазначає Н. М. Пархоменко, оцінку відповідних явищ необхідно здійснювати не з позиції інтересів окремих соціально-класових (національних, релігійних тощо) сил, а з позицій таких загальнолюдських інтересів та потреб, як мир і злагода в суспільстві, чесна праця й добробут, соціальна справедливість, людська й національна гідність, права і свободи громадянина, соціальна й правова захищеність людини, громадська відповідальність і законність – тобто тих світоглядних ідеалів і моральних норм, які акумулюють досвід усього людства, є спільними для всіх людей і відображаються в аксіологічному принципові соціального гуманізму [14, с. 65-66].

Цивілізаційний підхід, як своєрідний спосіб пізнання, надає можливість використати досягнення різноманітних правових систем сучасності, знайти їх спільні та відмінні риси, забезпечити можливість використання позитивних рис одних систем для найбільш оптимального функціонування інших [15, с. 149]. Вивчення особливостей введення в дію, припинення та призупинення дії нормативно-правових актів у країнах різних правових сімей, в різні періоди розвитку світових цивілізацій,

під час змін, що відбувалися в соціокультурному середовищі суспільства, значно збільшує арсенал дослідження, піднімає на вищу сходинку узагальнення.

Заслуговує на увагу й кібернетичний підхід, в основу якого покладено теорію соціального управління та інформаційних відносин. Через призму кібернетичного підходу, використовуючи методи кібернетики, у яких важливу роль відіграють закони необхідної різноманітності, співвідношення стимулів і антистимулів, поєднання зовнішнього регулювання і саморегулювання, можливо виокремити та дослідити проблеми механізму та ефективності дії нормативно-правових актів у часі.

На сьогодні вагоме значення у процесі дослідження дії нормативно-правових актів у часі має й інтегративний підхід, як спосіб теоретичного пізнання та практичного освоєння соціально-правової дійсності, який базується на комплексному застосуванні нормативного, інституціонального, інструментального, особистісного, діяльнісного, генетичного, аксіологічного та інших методологічних підходів, синтезованих в спеціально-юридичному та соціологічному підходах, які у своїй єдності відображають багатоаспектне бачення права: закономірності його формування та забезпечення державою, сприйняття адресатами, втілення в предметно-практичній правомірній діяльності і досягнення на цій основі правового (цивілізованого) порядку у суспільних відносинах [16, с. 15-16]. Інтегративний підхід, який ставить в центр філософію культури (соціокультурний підхід), дозволяє максимально врахувати в дослідженні вимоги повноти та всебічності наукового аналізу, оцінки природи нормативно-правових актів, механізмів і закономірностей їх дії в суспільстві.

Методологічні підходи не ізольовані один від одного і можуть мати взаємозумовлений (інтегративний) характер, що викликає появу похідних (повторних, синтезованих) підходів. До таких, зокрема, належить комплексний підхід, який має принципове методологічне значення. Це пояснюється тим, що будь яке соціальне явище багатогранне, тому важливо дослідити його властивості як цілого і його різноманітні конкретні складові, а також умови, що визначають це явище [3, с. 74]. Тому, на основі опрацювання методологічних і теоретичних засад, пов'язаних із розумінням дії нормативно-правових актів у часі, належне місце слід віддати комплексному підходу, який при висвітленні дії нормативно-правових актів у часі дозволяє дослідити: узгодженість динаміки дії нормативно-правових актів у часі із загальною перспективою розвитку суспільства; роль дії нормативно-правових актів у часі; зв'язок цього явища з конкретною сферою громадського життя, видом соціальної діяльності, регіоном, економічними умовами; особливості конкретно-історичних умов існування та функціонування нормативно-правових актів, та ін.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що сучасній юридичній науці притаманна система підходів до дослідження дії нормативно-правових актів у часі, використання яких надає можливість розкрити сутність, природу, функціональні можливості часової характеристики дії нормативно-правових актів. Проте, серед всього методологічного інструментарію поряд з підходами юридична наука використовує й принципи; методи; способи, прийоми, процедури дослідження притаманні іншим наукам, які сприяють більш повному та глибокому осмисленню досліджуваного нами явища.

Крім того, слід пам'ятати, що постійний пошук нових дослідницьких прийомів і

методів забезпечує приріст наукових знань, поглиблення уявлень про властивості права, форм його вияву. Нові методологічні підходи матимуть позитивний результат лише за умови врахування набутого протягом минулих десятиліть досвіду щодо утверджених й апробованих практикою методів дослідження права й пов'язаних із ним явищ [13, с. 12]. Тому завжди існує необхідність поліпшення методологічної основи дослідження правових проблем.

Використані джерела:

1. *Затонский В. А.* Правовая активность как качество состояния правовой жизни // Правовая политика и правовая жизнь. – 2003. – № 3. – С. 6-14.
2. *Ветютнев Ю. Ю.* Методологическая роль правопонимания в исследовании закономерностей правовой жизни // Правовая политика и правовая жизнь. – 2003. – № 3. – С. 15-18.
3. *Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д.* Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 495 с.
4. *Кельман М. С.* Методологія права на сучасному етапі державотворення // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 3. – С. 3-13.
5. *Кельман М. С., Мурашин О. Г.* Загальна теорія держави і права. – К. : Кондор, 2008. – 477 с.
6. *Керимов Д. А.* Методология права: Предмет, функции, проблемы философии права. – М. : Изд-во СГУ, 2008. – 521 с.
7. Методологія приватного права: сучасний стан та перспективи розвитку: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції “Методология частного права: современное состояние и перспективы развития”, 22-23 трав. 2009 р. – К. : НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. – 424 с.
8. *Оборотов И. Г.* Методологічні питання часу в правовій сфері // Актуальні проблеми політики. – 2006. – Вип. 29. – С. 175-179.
9. *Гусарев С. Д.* Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. – К. : Знання, 2005. – 375 с.
10. *Кривицький Ю. В.* Спеціалізовані норми права в механізмі правового регулювання : дис. кандидата юр. наук : 12.00.01. – К., 2010. – 260 с.
11. *Тихомиров А. Д.* Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы. – К. : Знання, 2005. – 334 с.
12. *Бержель Ж.-Л.* Общая теория права ; под. общ. ред. В. И. Даниленко ; пер. с фр. – М. : NOTA BENE, 2000. – 576.
13. *Пархоменко Н. М.* Джерела права: проблеми теорії та методології : монографія. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2008. – 336 с.
14. Актуальні проблеми теорії держави та права : навчальний посібник. – Ч. 1. – / С. М. Тимченко, С. К. Бостан, С. М. Легуша та ін. – К. : КНТ, 2008. – 288 с.
15. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авторів ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. – К. : Видавництво “Юридична думка”, 2010. – 360 с.
16. *Пацурківський П. С.* Інтегративний підхід в системі методів пізнання права // Науковий вісник Чернівецького університету (Правознавство). – 2000. – Вип. 75. – С. 10-18.

Мазан Л. М. Методологические подходы к исследованию действия нормативно-правовых актов во времени.

Анализируются основные методологические подходы к данному исследованию, дается определение приемов, используемых в процессе анализа действия нормативно-правовых актов во времени.

Ключевые слова: *нормативно-правовой акт, методология, методологический подход, метод, исследование.*

Mazan L. M. Methodological approaches to the research of the action normative-legal acts in time.

Author has analyzed the basic methodological approaches to this research, as well as defined the reception used in the analysis of the action normative-legal acts in time.

Key words: *the normative-legal act, methodology, methodological approach, method, research.*

Пилипчук В. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

У запропонованій статті розглянуто низку системних конституційно-правових проблем у сфері державотворення та пропозиції щодо шляхів їх вирішення.

Ключові слова: *Конституція України, конституційна реформа, конституційно-правові проблеми.*

Сучасний світ наприкінці ХХ століття зазнав радикальних політичних, економічних, соціальних, духовних, екологічних змін. За цих умов відбувалося і становлення сучасної Української держави та її конституційного ладу.

Досить активно за часи незалежності України була й динаміка конституційних змін (1990–1996 р. – по мірі державного будівництва вносились зміни до Конституції УРСР, 1995 р. – підписано конституційну угоду, 1996 р. – прийнято Конституцію України, 2004 р. – внесено зміни до Конституції, 2010 р. – відновлено дію Конституції в редакції 1996 р., нині – створено Конституційну асамблею).

Історичний та політико-правовий аналіз конституційного процесу в умовах становлення і розвитку незалежної України свідчить про наявність низки системних конституційно-правових проблем у сфері державотворення, які становлять актуальну наукову і прикладну проблему та потребують всебічного опрацювання. Розглянемо деякі з них.

Перша – проблема жорсткого політичного протистояння та визначення оптимальної форми державного правління.

Досить влучні оцінки стосовно зазначеного ще на початку 1990-х висловив М. Горинь [1]: “Перед лицем великої небезпеки, яка чатує на нас, ми повинні, мусимо подолати вади наших міжпартійних взаємин:

- крайню більшовицьку нетерпимість до політичних опонентів;
- моральний осуд опонентів тільки тому, що вони опоненти;
- монополію на патріотизм, на істину і єдино правильну тактику боротьби...

Нам слід виходити із засад плюралістичного суспільства, в якому багатопартійність є нормою, дискусія – формою взаємин, національна єдність – умовою існування держави, а толерантне ставлення до опонентів – ознакою морального здоров’я нації”.